

Paardenhouder
7de leerjaar
VII-Paa

BRUSSEL

D/2025/13.758/068

Versie maart 2025

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrenge biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Beginsituatie

De studierichting Paardenhouderij in de derde graad is een logische vooropleiding voor de studierichting Paardenhouder.

2.2 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op doelen die leiden naar de beroepskwalificatie Paardenhouder. Het leerplan is gericht op 22 lessen en is bestemd voor de studierichting Paardenhouder. De duurtijd van die studierichting bedraagt twee semesters. Het geheel van de vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Paardenhouder en het vormingsconcept

Het leerplan Paardenhouder is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialogeschool. In het leerplan ligt de nadruk op de levensbeschouwelijke, lichamelijke en technische vorming. De wegwijzer duurzaamheid maakt er inherent deel van uit.

Levensbeschouwelijke vorming

Levensbeschouwelijke vorming geeft leerlingen de tijd en de ruimte om te zoeken naar wie ze zijn en wat ze zullen worden. Leerlingen maken voortdurend (ethische) keuzes. Vanuit de dialoog met de eigen leefwereld, de diverse samenleving en het christelijk geloof, geven leerlingen hun levensbeschouwelijke identiteit vorm. De zeven wegwijzers bieden hen daarbij inspiratie: uniciteit in verbondenheid, kwetsbaarheid en belofte, gastvrijheid, rechtvaardigheid, duurzaamheid, verbeelding en generositeit.

Lichamelijke vorming

De leerlingen maken kennis met hippische vaardigheden en de verzorging van paarden. Ze optimaliseren en onderhouden hun eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid. Leerlingen Paardenhouder kunnen hun technische en hippische competenties verder uitbreiden naar een gevorderd niveau rekening houdend met hun eigen lichamelijke grenzen en mogelijkheden.

Natuurwetenschappelijke en technische vorming

Voor de studierichting Paardenhouder is een gedegen wetenschappelijke en technische onderbouw van het grootste belang. De vorming is gericht op een **duurzame** handeling: de domesticatie van paarden ligt aan de basis van deze cultuur. Houdingen als respect en eerbied zowel voor de niet-levende materie als voor levende wezens zijn fundamenteel in de mens- en maatschappijvisie en liggen aan de basis van het leerplan Paardenhouder. De aarde is ons gegeven en we dragen er een grote verantwoordelijkheid voor. In de vorming ontdekken leerlingen hoe ze die verantwoordelijkheid in hun werk vertalen en hoe ze duurzaam met paard, infrastructuur en milieu kunnen omgaan en een evenwicht vinden tussen de verschillende aspecten van hun vorming.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Zinrijk en geïnspireerd: een levensbeschouwelijke en ethische gevoeligheid ontwikkelen

Leerlingen ontwikkelen een eigen kijk op mens, wereld en samenleving vanuit een levensbeschouwelijke inspiratie. Ze worden gevoelig voor wat betekenisvol is. Ze reflecteren over wat in hun eigen leven goed en minder goed loopt. Ze herkennen in concrete of beroepsgerichte ervaringen motieven en argumenten die hen uitnodigen en stimuleren om moreel te handelen. Ze leren openstaan voor de diepere dimensies van het leven en leren. Ze staan ook open voor levensbeschouwelijke keuzes van anderen en gaan daarover in dialoog.

Paardenwelzijn en ethiek

De leerlingen ontwikkelen competenties over de wettelijke eisen rond paardenwelzijn en -gezondheid, inclusief verplichtingen met betrekking tot huisvesting, transport en vaccinaties. Bewust worden van ethische vraagstukken in de Paardenhouderij, zoals paardenwelzijn, verantwoord fokken en het vermijden van overbelasting bij paarden waarborgt een ethische en verantwoordelijke omgang met paarden.

Vakkundige verzorging en beheer van paarden

De leerlingen voeren de dagelijkse zorg voor paarden efficiënt en professioneel uit, met bijzondere aandacht voor welzijn en gezondheid. Ze verwerven uitgebreide kennis over paardenziekten, preventieve zorg, wondverzorging en het herkennen van gezondheidsproblemen. Ze leren over de voedingsbehoeften van paarden in verschillende levensfasen en bij verschillende activiteiten en over het beheer van stalhygiëne en routines. De leerlingen herkennen paardengedrag en passen correcte trainingsmethoden toe om het welzijn en de prestaties te optimaliseren.

Professioneel stalbeheer

De leerlingen ontwikkelen organisatorische en administratieve vaardigheden om een paardenhouderij bedrijfsmatig te beheren. Ze beheren voorraden (zoals voeding, medicijnen en gereedschap) en organiseren logistieke processen zoals leveringen, bestellingen en onderhoud. De leerlingen coördineren dagelijkse werkzaamheden, sturen medewerkers aan en plannen trainingen of evenementen.

Bedrijfsmanagement en innovatie

De leerlingen ontwikkelen ondernemersvaardigheden en leren in te spelen op nieuwe trends en technologieën binnen de sector. Ze worden gestimuleerd om innovatieve technieken en technologieën te gebruiken, zoals duurzame energie, milieuvriendelijke mestbeheer of nieuwe stalontwerpen. Ze ontwikkelen communicatieve en klantgerichte vaardigheden om in de stal of tijdens evenementen professioneel om te gaan met klanten, leveranciers en andere belanghebbenden in de sector (zoals paardeneigenaars). Daarnaast krijgen de leerlingen inzicht in de juridische en economische aspecten van het runnen van een Paardenhouderij.

3.3 Opbouw

De leerplandoelen zijn samengebracht in de rubrieken:

- Zinrijk en geïnspireerd
- Basiscompetenties in Paardenhouder
- Hippologie
- Weidebeheer en graslandwinning
- Mechanisatie en techniek

- Bedrijfsmanagement
- Innovaties in Paardenhouder
- Disciplines

3.4 Beginsituatie

Vanuit de logische vooropleiding Paardenhouderij zijn de volgende leerplanitems in de derde graad al verworven op uitvoerend niveau:

- Paarden groomen
- Duurzaam, veilig en paardvriendelijk handelen
- De eigen fysieke fitheid en rijvaardigheid optimaliseren en onderhouden

Voor leerlingen uit andere vooropleidingen geldt dat die inhouden extra aandacht vergen.

3.5 Aandachtspunten

Didactische aanpak

De leerplandoelen moeten niet worden gelezen als een chronologische lijn voor de uitwerking in lessen. Je hebt de vrijheid om te bepalen in welke volgorde je ze aanbiedt en welke doelen je combineert. Bij de uitwerking van lessen en projecten gaat het steeds over één of meer van onderstaande leerplandoelen al dan niet uit verschillende leerplanrubrieken. Om de leerplandoelen te realiseren is ook achterliggende kennis nodig. Die kan je via toepassingen of via projecten aanreiken.

Leerproces

Vaardigheden en handelingen oefenen de leerlingen in gedurende de uitvoering. Daarbij worden zowel het realiseren van een doel als het doorlopen proces centraal gesteld. Reflectie op het doorlopen proces kan een belangrijk leermoment zijn voor de leerlingen en biedt kans tot remediëring. Om te groeien in de hippische vaardigheden moet steeds worden teruggegaan naar wat voorafgaandelijk werd aangeleerd. Dat veronderstelt dan ook een voortdurende oefening en onderhoud van de basisprincipes.

Vermits zowel ruiter als paard zowel lichamelijk als geestelijk tijd nodig hebben om tot bepaalde hippische vaardigheden te komen, impliceert dat een doorgedreven herhaling van bepaalde handelingen.

Basiscompetenties

Om de beroepsgerichte vorming effectief te realiseren is het van belang dat leerlingen een aantal generieke competenties verwerven. Zij fungeren als onderbouw van de beroepsgerichte vorming en zijn de voorwaarde om die vorming te kunnen realiseren. In sommige gevallen worden die generieke competenties in het leerplan in specifieke leerplandoelen uitgediept of geconcretiseerd, maar in alle gevallen is het belangrijk dat je er als leraar en lerarenteam oog voor hebt. Die competenties zijn opgenomen in de rubriek *Basiscompetenties in Paardenhouder*.

Essentiële voorkennis en basisvaardigheden

Hoewel er geen specifieke toelatingsvoorwaarden zijn voor het 7de jaar Paardenhouder moeten leerlingen bij de start beschikken over een stevige basiskennis en over basisvaardigheden in de paardenhouderij. Het 7de jaar bouwt immers verder op kennis en vaardigheden met betrekking tot paardenverzorging en -gedrag, voeding, gezondheid en training en veilige omgang met paarden (veilig leiden, opzadelen en berijden van paarden).

Werken met paarden in een professionele setting is risicovol als leerlingen geen ervaring hebben. Kennis van veiligheidsprocedures en noodplannen (bij brand, blessures bij paarden of medewerkers, ontsnappen van paarden) is noodzakelijk om veilig te kunnen werken. Bovendien vereist de paardenhouderij niet alleen technische vaardigheden, maar ook het vermogen om verantwoordelijkheid te dragen voor het welzijn van paarden. Dat veronderstelt inzicht in gezondheidszorg, preventieve maatregelen en het nemen van beslissingen in kritieke situaties. De leerlingen moeten ook de wetgeving over dierenwelzijn, wedstrijden en veiligheidsvoorschriften kennen.

Daarom is het belangrijk dat leerlingen in het 7de jaar Paardenhouder al ervaring hebben opgedaan in eerdere opleidingen of door werkervaring.

Dissecties als werkvorm

Het uitvoeren van proeven op dieren is een onderwerp dat momenteel in het maatschappelijk-ethisch debat ter discussie staat. Het al of niet uitvoeren van dissecties in het secundair onderwijs kan als een uitloper van dergelijke discussie gezien worden. De huidige wettelijke bepalingen verbieden dissecties in het secundair onderwijs niet.

Het ethisch kader dat de mens in de maatschappij hanteert, verandert voortdurend. Voor jongeren is het onderwijs een belangrijke factor bij het ondersteunen en opbouwen van een eigen ethisch waardepatroon.

Om daaraan tegemoet te komen zijn in onze leerplannen geen leerplandoelen opgenomen die dissectie als werkvorm opleggen. Bij de wenken worden ook andere didactische werkvormen voorgesteld zoals modellen, filmpjes, animaties, afbeeldingen, tekeningen die het realiseren van het leerplandoel ondersteunen.

Op de leerplanpagina vind je een aantal wenken en vragen die je kunnen ondersteunen bij het uitwerken van een schooleigen beleid.

Werkplekieren

Verschillende vormen van werkplekieren kunnen een meerwaarde bieden voor de realisatie van dit leerplan en voor de voorbereiding op een vlotte overstap naar de arbeidsmarkt. Werkplekieren omvat een breed continuüm van leeractiviteiten die gericht zijn op het verwerven van algemene en beroepsgerichte competenties waarbij de arbeidssituatie de leeromgeving is. Het kan onder meer gaan om gesimuleerde werkomgevingen, observatie-activiteiten, praktijklessen op verplaatsing, leerlingenstages ... De school heeft de ruimte om een beleid uit te stippelen over welke vormen van werkplekieren een plaats krijgen in de lespraktijk en met welk doel werkplekieren wordt ingezet.

Complementaire leerplannen

Voor het zevende leerjaar zijn complementaire leerplannen ontwikkeld zoals Communicatie en interactie, Maatschappelijke oriëntatie en Ondernemerschap. Voor de vorming van leerlingen kan het een meerwaarde zijn om bij de realisatie van leerplandoelen uit dit leerplan de link te leggen met een of meer aspecten uit de complementaire leerplannen waarvoor de school al dan niet heeft gekozen.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Zinrijk en geïnspireerd

LPD 1 + De leerlingen reflecteren over ethische keuzes.

Wenk: Je kan met leerlingen een klasdiscussie voeren vanuit een aangebrachte casus uit de actualiteit of naar aanleiding van een ervaring tijdens werkplekleren. Je kan, bv. in samenspraak met de leraar Godsdienst (derde graad), leerlingen kaders of modellen aanreiken om te reflecteren over morele of ethische vragen. Ze bieden leerlingen taal om ethische keuzes te bespreken.

Wenk: Vanuit inzicht in verschillende principes kan je leerlingen via casussen ethische keuzes laten duiden. Het kan bv. gaan over grensoverschrijdend gedrag.

LPD 2 + De leerlingen dialogeren open en constructief over levensbeschouwing, inspiratie en zingeving.

Duiding: Je kan met leerlingen in gesprek gaan over zingeving of levensbeschouwing. Wanneer je met leerlingen in dialoog gaat over zingeving, bespreek je ervaringen die betekenis of zin geven aan je leven of je bestaan. Zingeving betekent het zoeken naar de zin, de richting of het doel van het leven of van grote ervaringen, gebeurtenissen in het leven.

Duiding: Je kan met leerlingen reflecteren en in dialoog gaan over inspiratie. Inspiratie komt van het Latijnse woord 'inspirare' dat letterlijk 'inademen' of 'inblazen' van een ziel of 'geest' betekent. Waar iemand zijn inspiratie, innerlijke kracht, bezieling, enthousiasme, gedrevenheid of 'vuur' uithaalt is heel persoonlijk. Dat kan zijn uit natuur, muziek, kunst, literatuur, sport, religie, maar ook een mens of een gebeurtenis kan dienen als bron van inspiratie.

Duiding: Wanneer mensen een soort Grote houvast of een overkoepelende visie op het leven en op wat het leven zin geeft delen, dan spreek je over een levensbeschouwing. Levensbeschouwingen geven een antwoord op vragen over de oorsprong van het universum en de mens, delen opvattingen over de mens (mensbeeld) en bepalen vanuit een visie op moraal en ethiek (wat is goed en kwaad) het dagelijks handelen. In religieuze levensbeschouwingen of godsdiensten staat het bestaan van een of meerdere goden centraal en de antwoorden die daaruit voortvloeien. Seculiere levensbeschouwingen, zoals het humanisme, vertrekken vanuit de mens om zin en vorm aan het leven te geven.

Wenk: Je kan met leerlingen in dialoog gaan aan de hand van een aantal algemene vragen die hen als professionele beroepsbeoefenaar kunnen beroeren zoals:

- wat inspireert je om voor dit beroep of voor deze opleiding te kiezen?
- wat versta je onder levenskwaliteit en waar ligt voor jou de balans tussen levenskwaliteit en werk?

- wat geeft jou energie?
- hoe kunnen mensen hoop vinden in situaties van kwetsbaarheid, bv. confrontatie met de ziekte van een collega, een overlijden ...? Hoe kunnen de christelijk visie en andere levensbeschouwelijke visies op hoop een uitdaging vormen voor de eigen visie?

Wenk: In functie van het omgaan met diversiteit op de werkvloer kan je leerlingen constructief kritisch laten reflecteren over eigen en andere levensbeschouwingen:

- wat betekent het dragen van levensbeschouwelijke tekens voor jou?
- hou je rekening met collega's die vasten en waarom zou je dit doen?
- welke culturele gewoonten herken je bij jezelf en bij collega's? Bv. respect voor ouders, de rol van vrouwen en mannen in het huishouden, religieuze rituelen of feestdagen ...

Wenk: Je kan met leerlingen in dialoog gaan over de wijze waarop je mee verantwoordelijkheid kan dragen voor je omgeving, de aarde ... (ecologisch bewustzijn - schepping). Je kan met hen reflecteren over de mate waarin zij dat een belangrijke waarde vinden in de uitoefening van hun beroep. Moet technologie of techniek steeds ten dienste staan van mens of dier?

Wenk: Vanuit concrete situatieschetsen kan je met leerlingen stilstaan bij vragen waar ze mogelijk mee worden geconfronteerd zoals:

- waar haal je de kracht om staande te blijven in stressvolle situaties?
- welke bedrijfsleider of bedrijf inspireert je en waarom (professioneel of persoonlijk engagement)?

4.2 Basiscompetenties in Paardenhouder

Doelen die leiden naar BK

LPD 3 De leerlingen handelen in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures).

Wenk: Je kan leerlingen laten samenwerken aan praktische opdrachten, zoals het verzorgen van paarden, het uitvoeren van stalwerkzaamheden of het organiseren van een evenement. Je kan het belang van duidelijke communicatie, het naleven van procedures en respect voor de organisatiecultuur benadrukken. Je kan met leerlingen vaardigheden oefenen zoals het geven en ontvangen van instructies, het voeren van teamoverleg en het omgaan met feedback.

Wenk: Je kan standaard- en noodprocedures in de praktijkoefeningen integreren en leerlingen stimuleren om na afloop te reflecteren op hun eigen bijdrage en het groepsproces.

LPD 4 De leerlingen handelen paardvriendelijk en met oog voor paardenwelzijn.

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om in alle handelingen rekening te houden met het fysiek en mentaal welzijn van het paard. Je kan leerlingen laten observeren hoe paarden communiceren en reageren op menselijk gedrag en bespreken hoe

paardvriendelijke benaderingen stress verminderen en vertrouwen opbouwen.

Wenk: Je kan praktijkopdrachten integreren zoals het verzorgen, trainen en begeleiden van paarden, waarbij respect voor natuurlijke behoeften centraal staat. Je kan concrete voorbeelden bespreken van paardvriendelijke methoden zoals positief trainen en het herkennen van ongemak of stresssignalen.

Wenk: Je kan leerlingen aanmoedigen om kritisch na te denken over hun eigen gedrag en de impact daarvan op het welzijn van het paard.

LPD 5 De leerlingen handelen kwaliteitsbewust.

Wenk: De leerlingen hebben bij alle taken aandacht voor kwaliteit, nauwkeurigheid en vakmanschap. Je kan leerlingen systematisch laten werken volgens vastgelegde standaarden, zoals het correct verzorgen van paarden, het onderhouden van materiaal en het uitvoeren van stalwerkzaamheden. Je benadrukt best het belang van hygiëne, veiligheid en het opvolgen van protocollen.

Wenk: Je kan praktijkopdrachten organiseren waarbij de leerlingen de impact van hun werk evalueren zoals de invloed van voeding en verzorging op het welzijn van een paard. Je kan leerlingen aanmoedigen om kritisch te kijken naar hun eigen werk, continu te zoeken naar verbeterpunten en hun verantwoordelijkheid te nemen voor de resultaten.

LPD 6 De leerlingen handelen veilig en ergonomisch.

Wenk: Het is belangrijk dat leerlingen zich bewust zijn van veiligheid en ergonomie bij het werken met paarden en het uitvoeren van dagelijkse taken. Je kan hen de juiste technieken leren toepassen bij het tillen, voeren en verzorgen van paarden. Je benadrukt best het belang van een veilige werkomgeving voor zowel de leerlingen als de paarden.

Wenk: Je kan met leerlingen oefenen in het herkennen van risicosituaties, zoals het werken met onrustige paarden of het omgaan met zware materialen, en je kan bespreken hoe ze die situaties kunnen vermijden. Het stimuleren van het gebruik van de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen en ergonomisch verantwoorde werkhoudingen is essentieel. Je kan leerlingen aanmoedigen om na te denken over hoe ze fysieke belasting kunnen verminderen en veiligheidsmaatregelen kunnen verbeteren.

4.3 Hippologie

Doelen die leiden naar BK

LPD 7 De leerlingen verzorgen paarden preventief en curatief met inbegrip van

- **hoefverzorging;**
- **EHBO en geneesmiddelen voor paarden.**

Wenk: Je kan leerlingen zowel preventieve als curatieve verzorgingsmaatregelen laten uitvoeren zoals het ontwormen en controleren van de gezondheid van paarden.

Je kan het verzorgen van de hoeven oefenen, inclusief het herkennen van afwijkingen en het toepassen van de juiste technieken voor hoefonderhoud.

Wenk: Je kan het belang van eerste hulp bij paarden (EHBO) bespreken zoals het behandelen van wonden of het stabiliseren van een paard na een blessure.

Wenk: Je kan de leerlingen leren om veilig met geneesmiddelen om te gaan, inclusief het correct toedienen van medicatie en het bijhouden van medicijnregistraties. Je kan een zorgvuldige en verantwoorde aanpak stimuleren bij het verzorgen van paarden waarbij het welzijn van het paard altijd centraal staat.

LPD 8 De leerlingen toiletteren paarden.

Wenk: Je kan leerlingen een diepgaand begrip van de noodzaak en de technieken voor het toiletteren van paarden aanleren waarbij ze niet alleen het esthetische aspect, maar ook het welzijn van het paard centraal stellen. Je kan hen verschillende borstels en gereedschappen laten gebruiken, afgestemd op de specifieke behoeften van de vacht en de huid van het paard zoals het gebruik van een zachte borstel voor gevoelige gebieden en een hardere borstel voor hardnekkige vuilresten.

Wenk: Je kan het belang van het controleren van de huid op wondjes, parasieten of andere afwijkingen tijdens het toiletteren bespreken zodat eventuele gezondheidsproblemen vroegtijdig kunnen worden opgemerkt.

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om de lichaamstaal van het paard te observeren en te begrijpen zodat ze herkennen wanneer een paard zich ongemakkelijk voelt of pijn ervaart, wat hen helpt om hun benadering aan te passen. Je kan dat integreren met kennis over hygiëne, bv. door hen bewust te maken van de rol van het schoonmaken van de hoeven in het voorkomen van infecties en van de juiste technieken voor het veilig hanteren van hoeven.

Wenk: Je kan door praktijkgerichte opdrachten te combineren met theoretische kennis over de fysiologie van paarden, leerlingen de complexiteit van het toiletteren aanleren en de invloed ervan op het welzijn van het paard leren waarderen.

LPD 9 De leerlingen melden mogelijke veranderingen en ziektebeelden bij paarden.

Wenk: Je kan leerlingen aanleren om subtiele veranderingen in het gedrag, de houding en de fysieke toestand van paarden te herkennen die kunnen wijzen op gezondheidsproblemen. Je kan met hen het observeren van vitale tekenen oefenen zoals eetlust, gedragsveranderingen, ademhalingspatronen en bewegingen. Je kan de mogelijke oorzaken van afwijkingen bespreken. Je kan leerlingen leren welke specifieke symptomen ze tijdig moeten opmerken en rapporteren (koliek, kreupelheid, infecties ...).

Wenk: Je benadrukt best het belang van gedetailleerde documentatie van veranderingen, ook de context waarin de veranderingen zich voordoen. Op die manier kunnen ze nauwkeurig communiceren met dierenartsen of andere zorgprofessionals.

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om niet alleen fysieke symptomen te rapporteren, maar ook gedragsveranderingen die vaak gepaard gaan met stress of pijn zoals nervositeit of vermijdend gedrag. Je kan leerlingen aanmoedigen om kritisch te

reflecteren op hun observaties en aan te geven wanneer zij onzeker zijn zodat ze leren wanneer ze hulp moeten inroepen van deskundigen.

LPD 10 De leerlingen voederen paarden volgens hun voederbehoefte.

★ Voeding, voedergewassen, giftige planten

Wenk: Je kan leerlingen de specifieke voedingsbehoeften van paarden leren herkennen en toepassen, rekening houdend met factoren zoals leeftijd, gezondheidstoestand, activiteitsniveau en het type werk dat het paard verricht. Je kan met hen het samenstellen van een uitgebalanceerd dieet oefenen dat de juiste verhouding van vezels, eiwitten, vetten, vitaminen en mineralen bevat.

Wenk: Je kan leerlingen leren over de verschillende voedergewassen die geschikt zijn voor paarden, zoals hooi, gras en granen, en de rol bespreken van elk voedergewas in het dieet van het paard.

Wenk: Je kan het belang van het controleren van voer op schadelijke stoffen bespreken, zoals schimmel of verontreinigingen, die de gezondheid van het paard kunnen schaden. Je kan leerlingen leren welke planten giftig zijn voor paarden, zowel in het grasland als in de omgeving van de stal, en hoe ze die herkennen en kunnen vermijden.

Wenk: Je kan leerlingen praktische vaardigheden laten ontwikkelen in het voeren van paarden op het juiste moment en de juiste hoeveelheid en je kan het belang benadrukken van consistente voeding en voldoende water voor een optimale gezondheid en prestaties van het paard.

LPD 11 De leerlingen identificeren het verloop van bronst, bevruchting, dracht, geboorte-, zoog- en speenproces.

★ Fokkerij en voortplanting

Wenk: Je kan starten met de biologische cycli zoals de kenmerken van de bronst, het detecteren van vruchtbare periodes en het herkennen van gedragingen die duiden op bronstigheid. Je kan dat combineren met praktijkgerichte opdrachten zoals het observeren van hengstigheid of het gebruik van hulpmiddelen zoals een dekmanagementsysteem.

Wenk: Je kan de belangrijkste fasen van de dracht inclusief de ontwikkeling van het embryo en de zorg die een merrie nodig heeft in elke fase aanleren. Je kan de tekenen van een naderende geboorte bespreken, zoals gedragsveranderingen en fysieke signalen, en oefenen hoe ze bij een geboorte kunnen assisteren of wanneer een dierenarts moet worden ingeschakeld.

Wenk: Je kan het zoogproces aanbrengen, inclusief het belang van biestmelk, het observeren van het drinkgedrag van een veulen en het herkennen van mogelijke problemen zoals mastitis bij de merrie. Je kan leerlingen het speenproces zorgvuldig laten plannen en uitvoeren waarbij het welzijn van zowel merrie als veulen centraal staat en de impact daarvan bespreken op hun gezondheid en gedrag.

Wenk: Je kan een kritische en analytische houding stimuleren door leerlingen casussen te

laten analyseren waarin ze afwijkingen in de voortplantingscyclus of het geboorteprocés moeten identificeren en passende maatregelen voorstellen. Zo ontwikkelen leerlingen zowel praktische vaardigheden als een grondig begrip van fokkerij en voortplanting bij paarden.

LPD 12 De leerlingen leren paarden de dagelijkse handelingen aan en oefenen frequent.

★ Paardenpsychologie

Wenk: Je kan leerlingen de basisprincipes van paardenpsychologie en gedragsleer leren toepassen bij het aanleren van dagelijkse handelingen zoals het leiden, optillen van hoeven, stilstaan bij verzorging en laden in een trailer. Je kan starten met inzicht in de natuurlijke gedragingen van paarden, hun vluchtreactie en sociale dynamiek zodat leerlingen begrijpen hoe paarden leren reageren op stimuli.

Wenk: Je kan leerlingen laten werken met technieken gebaseerd op positieve bekrachtiging (beloning van gewenst gedrag) en desensibilisatie om paarden te laten wennen aan nieuwe situaties of handelingen. Je kan het belang van consistentie, geduld en timing bij het trainen van paarden bespreken en inoefenen in gecontroleerde praktijkomgevingen. Je kan leerlingen trainen om stresssignalen en ongemak bij paarden te herkennen en daarop gepast te reageren.

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om trainingsmethoden aan te passen aan het individuele paard, rekening houdend met temperament, leeftijd en eerdere ervaringen. Je kan het gebruik van non-verbale communicatie en lichaamstaal integreren zodat leerlingen effectief kunnen communiceren met paarden op een manier die vertrouwen en samenwerking bevordert. Vermits zowel ruiter als paard zowel lichamelijk als geestelijk tijd nodig hebben om tot bepaalde hippische vaardigheden te komen, impliceert dat een doorgedreven herhaling van bepaalde handelingen en is frequent oefenen essentieel.

Wenk: Het is belangrijk dat leerlingen niet alleen de technieken aanleren, maar ook hoe ze die kunnen aanpassen aan specifieke situaties. Dat ontwikkelt hun vermogen om paarden op een paardvriendelijke, veilige en effectieve manier de dagelijkse handelingen aan te leren.

LPD 13 De leerlingen geven paarden voldoende beweging en vrije uitloop.

Wenk: Je kan leerlingen het belang aanleren van voldoende beweging en vrije uitloop voor de fysieke en mentale gezondheid van paarden. Je kan bespreken hoe beweging bijdraagt aan het voorkomen van gezondheidsproblemen zoals overgewicht, spijsverteringsstoornissen en stalondeugden, en hoe dat de spierontwikkeling en algemene conditie ondersteunt.

Wenk: Je kan leerlingen een bewegingsplan laten opstellen dat is afgestemd op de individuele behoeften van het paard, rekening houdend met factoren zoals leeftijd, trainingsniveau, ras en gezondheidstoestand. Je kan met verschillende vormen van beweging oefenen, zoals longeren, rijden, vrijheidsdressuur en weidegang, waarbij veiligheid en welzijn van het paard voorop staan.

Wenk: Je kan leerlingen vrije uitloop leren te organiseren in een veilige omgeving, waarbij ze letten op de grootte van de ruimte, de groepssamenstelling en het

vermijden van gevaren zoals giftige planten of scherpe voorwerpen. Je kan leerlingen stimuleren om de interacties tussen paarden in de vrije uitloop te observeren zodat ze gedragsproblemen of sociale conflicten kunnen herkennen en oplossen.

LPD 14 De leerlingen beoordelen een paard op basis van anatomie, fysiologie, exterieur, raskenmerken en hippologie.

Wenk: Je kan leerlingen paarden systematisch laten beoordelen door theoretische kennis over anatomie, fysiologie, exterieur en raskenmerken te combineren met praktijkgerichte observaties. Je kan beginnen met het aanleren van de basisprincipes van paardenbouw, waaronder de ideale verhoudingen en de functie van verschillende lichaamsdelen. Je kan met leerlingen bespreken hoe afwijkingen in exterieur invloed kunnen hebben op beweging, prestaties en gezondheid.

Wenk: Je kan het beoordelen van paarden oefenen in verschillende contexten, zoals fokkerij, sport of recreatie. Je kan leerlingen raskenmerken laten identificeren en het paard vergelijken met de standaard van het ras. Je kan bespreken hoe die kenmerken bijdragen aan het doel waarvoor het paard wordt ingezet.

Wenk: Je kan leerlingen beweging laten analyseren door paarden aan de hand en onder het zadel te observeren met aandacht voor correcte gangen, balans en symmetrie. Je kan leerlingen afwijkingen laten herkennen, zoals kreupelheid of onregelmatigheden in het gangwerk, en leren welke signalen wijzen op mogelijke gezondheidsproblemen.

Wenk: Je kan opdrachten organiseren waarbij leerlingen paarden beoordelen en hun observaties rapporteren. Je kan hen aanmoedigen om hun bevindingen te onderbouwen met correcte vaktermen en een kritische blik laten ontwikkelen. Je kan feedbackrondes integreren waarin ze elkaars beoordelingen vergelijken en leren van verschillende perspectieven. Dat bereidt leerlingen voor op een professionele en analytische aanpak in het beoordelen van paarden.

4.4 Weidebeheer en graslandwinning

Doelen die leiden naar BK

LPD 15 De leerlingen onderhouden een weide duurzaam.

Wenk: Je kan starten vanuit de basisprincipes van duurzaam weidebeheer en die toepassen in de praktijk om de gezondheid van het grasland en de veiligheid van de paarden te waarborgen. Je kan vertrekken vanuit kennis over bodemsoorten, bemesting, graslandsoorten en de ecologie van een weide. Je kan het belang van rotatiegrazen bespreken om overbegrazing en bodemuitputting te voorkomen en bespreken hoe dat bijdraagt aan een langdurig gezonde weide.

Wenk: Je kan leerlingen de weide laten controleren op schadelijke factoren zoals giftige planten, slechte drainage en scherpe objecten. Je kan hen een onderhoudsplan laten opstellen, inclusief maaien, slepen, bemesten en het tijdig herstellen van kale plekken. Je kan de rol van natuurlijke begroeiing en biodiversiteit in een

duurzame weide bespreken en aantonen hoe dat bijdraagt aan het milieu en het welzijn van de paarden.

Wenk: Je kan bij leerlingen bewustwording stimuleren van milieuvriendelijke keuzes zoals het gebruik van organische meststoffen, het beperken van chemische bestrijdingsmiddelen en het hergebruik van materialen. Je kan bij evaluatie de staat van een weide laten beoordelen en verbeterpunten laten identificeren.

LPD 16 De leerlingen voeren graslandwinning uit.

Wenk: De leerlingen hebben inzicht in de processen en technieken van graslandwinning (kwaliteit, duurzaamheid en efficiëntie) en voeren ze uit. Je kan starten met de basis over de groei- en oogstcyclus van gras, de invloed van bodemgesteldheid en weersomstandigheden en de optimale momenten voor maaien om de voedingswaarde van het gras te behouden. Je kan met leerlingen bespreken hoe factoren zoals vochtgehalte en oogsttijd de kwaliteit van hooi of kuilgras beïnvloeden.

Wenk: Je kan leerlingen praktijkervaring laten opdoen met het gebruik van machines en gereedschappen voor graslandwinning zoals maaiers, schudders, harken en persen. Je kan met leerlingen het instellen en veilig bedienen van machines inoefenen en hen leren hoe ze machines onderhouden om storingen en slijtage te minimaliseren.

Wenk: Je kan met leerlingen het belang van opslagmethoden bespreken, zoals hooibergen of kuilbalen, om de kwaliteit van het gewonnen gras te behouden en bederf te voorkomen. Je kan leerlingen de verschillende stappen laten uitvoeren, van het maaien tot het persen en stapelen en hen leren om afwijkingen in kwaliteit te herkennen zoals schimmel of broei in hooi.

Wenk: Je kan een duurzame aanpak stimuleren door aandacht te besteden aan energiezuinig werken, minimalisering van bodemverdichting door zware machines en het behoud van biodiversiteit in grasland. Je kan leerlingen laten evalueren hoe goed hun graslandwinning aansluit bij de behoeften van paarden en bijdraagt aan een efficiënte bedrijfsvoering.

4.5 Mechanisatie en techniek

Doelen die leiden naar BK

LPD 17 De leerlingen gebruiken machines en (hippisch) materiaal veilig en duurzaam.

Wenk: Je wijst leerlingen best op hoe ze machines en hippisch materiaal op een veilige en duurzame manier kunnen gebruiken en onderhouden. Je kan starten vanuit de werking en het doel van verschillende machines, zoals trekkers, harken, en schudders, en hippisch materiaal (zadels, hoofdstellen, longermateriaal ...). Je kan veiligheidsvoorschriften bespreken zoals het dragen van de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen en het naleven van gebruiksrichtlijnen om ongevallen te voorkomen.

Wenk: Je kan leerlingen in de praktijk laten ervaren hoe ze machines en gereedschappen veilig bedienen, met aandacht voor correcte instellingen, belastingslimieten en

bedieningsprocedures. Je kan met leerlingen het uitvoeren van controles voorafgaand aan gebruik oefenen, zoals het inspecteren van banden, hydraulische onderdelen, elektrische systemen en signalisatie conform de verkeerswetgeving 'signalisatie van landbouwvoertuigen'. Je kan leerlingen leren hoe ze bij hippisch materiaal slijtage en schade herkennen, zoals scheuren in lederen onderdelen of slijtage van gespen, en hoe ze dat materiaal tijdig kunnen herstellen of vervangen.

Wenk: Je kan een duurzaam gebruik van machines en materiaal stimuleren door te werken met energiezuinige technieken, regelmatig onderhoud en bewust gebruik van hulpmiddelen. Je kan ook het belang van het correct opslaan van materiaal bespreken om slijtage door weersomstandigheden of onjuist gebruik te voorkomen.

LPD 18 De leerlingen controleren machines en materiaal.

Wenk: Je kan leerlingen systematisch machines en materiaal laten inspecteren om hun veilige werking en optimale staat te waarborgen. Je kan het belang van regelmatige preventieve en correctieve controles bespreken met het oog op veiligheid, duurzaamheid en kostenbesparing.

Wenk: Je kan vertrekken vanuit de onderdelen van veelgebruikte machines en hippisch materiaal zoals trekkers, harkmachines, zadels, hoofdstellen en langeermateriaal. Je kan leerlingen slijtage, schade of defecten leren herkennen door bv. visuele inspectie of functionele tests. Je kan specifieke aandachtspunten bespreken zoals hydraulische systemen van machines of stiksels en gespen van lederen materiaal.

Wenk: Je kan leerlingen checklists laten gebruiken en ontwikkelen voor de controle van machines en materiaal. Je kan dat inoefenen in de praktijk waarbij leerlingen afwijkingen signaleren, rapporteren en, indien mogelijk, kleine herstellingen uitvoeren. Je kan met leerlingen bespreken hoe en wanneer een expert moet worden ingeschakeld voor grotere onderhoudswerkzaamheden.

Wenk: Je stimuleert een duurzaam beheer door leerlingen te leren hoe goed onderhoud en tijdige reparaties de levensduur van materiaal verlengen en de milieubelasting verminderen. Je kan evaluaties organiseren waarin leerlingen hun controles presenteren en bespreken zodat ze leren prioriteiten te stellen en hun bevindingen professioneel te onderbouwen.

LPD 19 De leerlingen voeren preventief en correctief basisonderhoud uit.

★ Huisvesting en infrastructuur

Wenk: Je kan starten vanuit veelvoorkomende onderhoudstaken binnen de paardenhouderij zoals het controleren en herstellen van omheiningen, waterbakken, stallen en voederplaatsen.

Wenk: Je kan leerlingen preventief onderhoud laten uitvoeren zoals het smeren van scharnieren, het controleren van drinksystemen op lekkages en het reinigen van dakgoten. Je kan bespreken hoe regelmatig onderhoud schade voorkomt en bijdraagt aan een langere levensduur van de infrastructuur. Je kan ook aandachtspunten voor seizoensgebonden onderhoud integreren zoals vorstpreventie in de winter of het inspecteren van schaduwplekken in de zomer.

Wenk: Je kan correctief onderhoud oefenen waarbij leerlingen kleine reparaties uitvoeren zoals het vervangen van gebroken planken, repareren van hekwerken, of het herstellen van beschadigde waterleidingen. Je kan hen veilig en efficiënt laten werken met de juiste gereedschappen en materialen.

Wenk: Je kan een duurzame benadering stimuleren door leerlingen materialen te laten recyclen, energiezuinige oplossingen te kiezen en milieuvriendelijke onderhoudsmethoden toe te passen. Je kan leerlingen laten rapporteren over uitgevoerde werkzaamheden en aanbevelingen doen voor verbeteringen zodat ze leren om hun onderhoudstaken planmatig en professioneel te organiseren.

LPD 20 De leerlingen ondersteunen het transport van paarden.

Wenk: Je start best vanuit de verschillende vormen van transport zoals het gebruik van trailers, vrachtwagens en andere vervoersmiddelen en kan de relevante veiligheidsmaatregelen bespreken.

Wenk: Je kan leerlingen laten kennismaken met het laden en lossen van paarden; de nadruk ligt op het minimaliseren van stress en op het waarborgen van het welzijn van het paard. Je kan leerlingen leren om de juiste technieken toe te passen bij het begeleiden van het paard in en uit de transportmiddelen (gebruik van halsters, touwen en het rustig en geduldig begeleiden van het paard zonder overmatige druk ...).

Wenk: Je kan met leerlingen het voorbereiden van het transport oefenen zoals het controleren van de staat van de trailer of vrachtwagen (bv. het controleren van de vloer, ventilatie en bevestigingssystemen) en het verzekeren van een veilige en comfortabele reisomgeving voor het paard. Je kan ook de wettelijke eisen en richtlijnen voor het transport van dieren bespreken zoals de maximale duur van het transport en het verstrekken van voldoende water en voer.

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om te letten op de gezondheid van het paard vóór, tijdens en na het transport door te controleren op tekenen van stress of ongemak, (overmatig zweten, gewichtsverplaatsing of rusteloosheid). Je kan het belang van een goede voorbereiding en organisatie bespreken om een vlotte en veilige rit te garanderen.

4.6 Bedrijfsmanagement

Doelen die leiden naar BK

LPD 21 De leerlingen handelen economisch en duurzaam volgens sectorspecifieke wetgeving.

- ★ Aan- en verkoop van paarden
Milieureglementering

Wenk: Je kan leerlingen economische en duurzame principes leren toepassen in de paardenhandel met respect voor de wetgeving die van toepassing is op de aan- en verkoop van paarden en de milieuregels binnen de sector. Je kan starten vanuit de wet- en regelgeving over handel in paarden: eigendomsoverdracht, identificatie- en registratievereisten, wetgeving over dierenwelzijn en bescherming ...

Wenk: Je kan leerlingen inzicht laten krijgen in de economische aspecten van de paardenhandel: het bepalen van marktprijzen, onderhandelen over contracten, het beheren van administratieve taken zoals facturatie en betaling ... Je kan met leerlingen de factoren die de waarde van een paard bepalen bespreken, zoals ras, prestaties, gezondheid en afstamming, en leerlingen aanleren hoe ze die informatie kunnen gebruiken voor eerlijke en transparante verkooptransacties.

Wenk: Je kan met leerlingen oefenen hoe ze de principes van duurzaamheid in de handel kunnen integreren, bv. door verantwoord gefokte paarden aan te bieden, bij te dragen aan het behoud van biodiversiteit in de sector en rekening te houden met de ecologische voetafdruk van transport en huisvesting.

Wenk: Schenk aandacht aan de milieureglementering die van toepassing is op de paardenhouderij: het beheren van mest, het gebruik van milieuvriendelijke producten en het naleven van lokale wetgeving omtrent afvalbeheer en emissies. Leerlingen worden zich bewust van hun verantwoordelijkheid om het milieu te beschermen en duurzame bedrijfsvoering te bevorderen.

LPD 22 De leerlingen voeren administratie uit conform de wetgeving.

- ★ Identificatie en registratie van paarden
Voedselveiligheid
Vaccinatie

Wenk: Je kan starten vanuit de wettelijke vereisten voor de identificatie en registratie van paarden: gebruik van paspoorten en microchips, bijhouden van gegevens over eigendom, stamboom en prestaties ... Je kan met leerlingen het belang bespreken van het bijwerken van die gegevens bij veranderingen in eigendom of status van het paard.

Wenk: Je kan leerlingen praktische ervaring laten opdoen door hen paarden te laten registreren in administratiesystemen en hen te leren hoe ze de noodzakelijke formulieren correct invullen en indienen bij de juiste instanties, bv. bij de Dienst Dierenwelzijn of de Koninklijke Belgische Paardenfederatie. Je kan met leerlingen de regels bespreken voor het bijhouden van vaccinatierecords, inclusief het naleven van de vereiste vaccinatieschema's voor paarden en de rol van vaccinaties bij bescherming tegen ziekten.

Wenk: Je kan met leerlingen de wetgeving en procedures bespreken met betrekking tot voedselveiligheid in de paardenhouderij: bijhouden van gegevens over voer- en waterkwaliteit, beheren van risico's op contaminatie en naleven van hygiëneregels in stallen en op weides. Je kan leerlingen aanleren hoe ze de juiste documentatie kunnen bijhouden met betrekking tot de herkomst en opslag van voer en hoe ze controles kunnen uitvoeren om de voedselveiligheid te waarborgen.

Wenk: Het is belangrijk om leerlingen bewust te maken van de ethische en juridische verplichtingen die voortvloeien uit administratieve taken en van het belang van nauwkeurigheid, vertrouwelijkheid en tijdigheid in de administratie. Je kan bv. simulaties van inspecties of audits organiseren om hen te helpen oefenen met het tonen van hun administratieve documenten op verzoek van de autoriteiten.

LPD 23 De leerlingen volgen de voorraad op.

Wenk: Je wijst leerlingen best op het belang van een goed voorraadbeheer voor het dagelijks functioneren van een paardenbedrijf: bijhouden van voeder, hooi, stro, hoefschoenen, geneesmiddelen en andere benodigdheden ... Je kan met leerlingen de basisprincipes van voorraadbeheer inoefenen waaronder het bijhouden van hoeveelheden, het registreren van in- en uitgaande voorraad en het plannen van inkoop op basis van de behoefte.

Wenk: Je kan leerlingen laten kennismaken met verschillende methoden om de voorraad te registreren zoals handmatige lijsten, softwareprogramma's of spreadsheets. Je kan leerlingen stimuleren om regelmatig de voorraad te controleren, zowel visueel als door het gebruik van inventarissystemen, en hen leren hoe ze tekorten tijdig kunnen signaleren en bestellingen kunnen plaatsen. Je kan het belang van het bijhouden van vervaldatum van medicijnen, supplementen ... en het controleren van de kwaliteit van de voorraad om verspilling of veroudering te voorkomen bespreken.

Wenk: Je kan leerlingen leren hoe ze de voorraad kunnen optimaliseren door overbodige aankopen te vermijden en te zorgen voor een goede opslagomstandigheden van de producten zodat de houdbaarheid en kwaliteit gewaarborgd blijven. Je kan bespreken hoe leerlingen kosten kunnen beheersen door efficiënt met de voorraad om te gaan: kopen in bulk, plannen van het gebruik van voorraden op lange termijn ...

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om inzicht te krijgen in de logistieke kant van voorraadbeheer: bijhouden van bestelcycli of afstemmen van de voorraad op de seizoensgebonden behoeften (bv. meer hooi in de winter, meer insectenwerende middelen in de zomer ...).

LPD 24 De leerlingen voorzien en onderhouden een diervriendelijke huisvesting en infrastructuur voor paarden rekening houdend met de nood aan beweging, sociaal contact, gezondheid en prestaties.

Wenk: Je leert leerlingen huisvesting en infrastructuur voor paarden op een verantwoorde en doordachte manier organiseren waarbij zowel het fysieke als sociale welzijn van het paard centraal staan. Je kan vertrekken vanuit de basisprincipes van paardenhuisvesting zoals de grootte en indeling van stallen, weides en paddocks. De leerlingen leren hoe ze die basisprincipes moeten afstemmen op de behoeften van het paard. Je kan met leerlingen de noodzakelijke elementen voor een gezonde leefomgeving bespreken: goede ventilatie, voldoende daglicht, bescherming tegen weersomstandigheden ...

Wenk: Je kan leerlingen wijzen op het belang van beweging voor paarden. Je kan bespreken hoe de huisvesting en infrastructuur zodanig moeten worden ingericht dat het paard voldoende ruimte heeft voor beweging en ontspanning. Dat kan door het inrichten van ruime stallen, paddocks met voldoende gras of bodemomstandigheden die de beweging stimuleren en door het plannen van veilige routes voor het paard om uit te rusten en te bewegen, zowel binnen als buiten.

Wenk: Sociaal contact is essentieel voor het welzijn van paarden. Je kan leerlingen leren

hoe ze sociale groepsdynamieken tussen paarden kunnen ondersteunen door passende huisvestingsoplossingen te bieden. Dat kan betekenen dat paarden in groepsverband kunnen staan of dat ze geregeld in contact kunnen komen met andere paarden afhankelijk van hun temperament en sociale behoeftes. Je kan de voordelen van visueel contact met andere paarden bespreken, zelfs als direct contact niet altijd mogelijk is, bv. door een rooster in de wanden van stallen of door gezamenlijke uitloopegebieden.

Wenk: Je kan met leerlingen bespreken hoe je de infrastructuur zo kunt inrichten dat het paard de juiste medische zorg en hygiëne kan ontvangen: toegang tot goed onderhouden waterbakken, geregelde mestverwerking, voldoende bescherming tegen ziektes door een goed geplande stalindeling ... Je kan ook de invloed van de huisvesting op de prestaties van het paard bespreken, bv. door een rustige en stressvrije omgeving te creëren die optimaal is voor training en herstel.

Wenk: Je kan leerlingen laten nadenken over hoe beweging, sociaal contact, gezondheid en prestaties in de praktijk kunnen worden gecombineerd. Dat kan bv. door het ontwikkelen van een huisvestingsplan voor een paardenbedrijf waarin leerlingen rekening houden met de ruimtebehoefte per paard, de opstelling van stallen en paddocks en nagaan hoe ze het welzijn van de dieren kunnen bevorderen.

LPD 25 De leerlingen passen bedrijfshygiënische richtlijnen toe met inbegrip van ongedierte-, plaag- en ziektebestrijding.

Wenk: Het is belangrijk dat leerlingen hygiënemaatregelen kunnen implementeren om de gezondheid van de dieren en de veiligheid van het bedrijf te waarborgen. Je kan starten vanuit de basisprincipes van bedrijfshygiëne zoals het reinigen en desinfecteren van stallen, voer- en waterbakken en andere oppervlakken die in contact komen met de paarden. Dat veronderstelt het opstellen van een schoonmaak- en onderhoudsschema om een hygiënische omgeving te behouden.

Wenk: Laat leerlingen bewust worden van de rol van ongedierte- en plaagbestrijding. Dat kan door het introduceren van methoden voor het beheersen van ongedierte (vliegen, muizen en andere schadelijke organismen die de gezondheid van paarden kunnen bedreigen). Je kan verschillende veilige en effectieve technieken voor het bestrijden van ongedierte aanbrengen (gebruik van vallen, pesticiden of natuurlijke afweermiddelen) en wijzen op het belang van preventie (afdichten van gaten en schoonhouden van opslagruimten).

Wenk: Je kan met leerlingen ziektebestrijding en de rol die hygiëne speelt in het voorkomen van infecties en de verspreiding van ziekten bespreken. Je kan leerlingen aanleren hoe ze symptomen van veelvoorkomende paardenziekten kunnen herkennen (hoest, koorts, diarree ...) en hoe ze de juiste maatregelen kunnen nemen (isolatie van zieke dieren, melden van ziektegevallen aan een dierenarts ...).

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om een systematische benadering van hygiëne toe te passen waarbij ze niet alleen reageren op problemen, maar ook preventieve maatregelen nemen om de gezondheid van paarden en hygiëne op de werkplaats te verbeteren. Dat kan door regelmatig schoon te maken, mest op te ruimen en een goed onderhouden omgeving te creëren die het welzijn van de dieren bevordert en de kans op ziekte-uitbraken minimaliseert.

LPD 26 De leerlingen volgen de richtlijnen voor het sorteren van (dierlijk) afval op.

Wenk: Je kan de wettelijke voorschriften en richtlijnen voor het sorteren en afvoeren van deze materialen bespreken, inclusief specifieke regels voor dierlijk afval zoals het vermijden van kruisbesmetting en het naleven van milieuregels.

Wenk: Je kan leerlingen tonen hoe ze het afval op een verantwoorde manier kunnen scheiden, bv. door mest van voederresten te scheiden en biologische materialen apart te houden van niet-biologisch afval. Je kan het belang bespreken van het gebruik van aparte containers voor verschillende soorten afval en het correct labelen van deze containers om verwarring te voorkomen.

Wenk: Je kan de leerlingen de mogelijkheden voor recycling, composteren en de correcte verwerking van dierlijk afval aanbrengeen waarbij de nadruk ligt op het minimaliseren van de milieu-impact en het bevorderen van duurzaamheid. Dat kan afhankelijk van de locatie ook het bespreken van afvalverwerkingsbedrijven en lokale regelgeving over de verwerking van dierlijk afval omvatten.

LPD 27 De leerlingen selecteren paarden en materiaal in functie van specifieke activiteiten en doelstellingen.

LPD 28 De leerlingen plannen het transport van paarden.

★ Regelgeving over transport van paarden

Wenk: Je kan starten met de essentiële stappen voor het plannen van het transport van paarden met speciale aandacht voor regelgeving en veiligheidseisen. Je kan de wet- en regelgeving over transport van paarden (EU-verordening voor het transport van levende dieren, vereisten voor transportmiddelen, benodigde documenten zoals paspoorten en gezondheidsverklaringen ...) aan bod laten komen.

Wenk: Je kan de leerlingen aanleren hoe ze het juiste transportmiddel kiezen rekening houdend met de grootte van het paard, de aard van de reis (kort of lang) en de behoefte aan comfort en veiligheid voor het paard tijdens het transport. Je kan de vereisten voor het inladen en vastzetten van paarden met leerlingen bespreken, zodat ze niet alleen veilig worden vervoerd, maar ook beschermd zijn tegen letsel.

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om na te denken over de logistische planning van het transport: route, tijdsduur van de reis, pauzes voor het paard ... Dat omvat het plannen van regelmatige stops om het paard te laten rusten, drinken en bewegen, vooral tijdens langere ritten. Je kan met leerlingen het belang van het controleren van de weersomstandigheden en het verkeer om veilige reistijden te bepalen bespreken.

Wenk: Je kan de veiligheidsmaatregelen tijdens het transport aan bod laten komen: dragen van beschermende materialen voor het paard, controleren van de toestand van het transportmiddel en naleven van de regelgeving voor het transport van dieren (bv. maximale reistijden, pauzes, rijtijden ...).

4.7 Innovaties in Paardenhouderij

Doelen die leiden naar BK

LPD 29 De leerlingen bouwen de eigen deskundigheid op.

★ Innovaties in het vakgebied

Wenk: Je kan actuele innovaties introduceren zoals nieuwe technieken in fokkerij, gezondheid en welzijn, voeding, stalmanagement en het gebruik van technologie (bv. apps voor monitoring van de gezondheid van paarden of geavanceerde voedingssystemen). Je kan innovaties op het gebied van duurzaamheid zoals milieuvriendelijke stalsystemen, circulaire voederproductie of energiebesparende technologieën aan bod laten komen.

Wenk: Je kan leerlingen laten reflecteren over de voordelen en mogelijke nadelen van innovaties voor zowel het welzijn van de paarden als voor de bedrijfsvoering. Dat kan door hen te laten onderzoeken hoe innovaties de efficiëntie verhogen, kosten verlagen of het welzijn van dieren verbeteren, maar ook door aandacht te schenken aan mogelijke uitdagingen zoals de kosten van implementatie of ethische bezorgdheden.

Wenk: Je kan bij leerlingen een kritische reflectie over de toekomst van de paardenhouderij stimuleren waarbij leerlingen nadenken over de lange-termijnimpact van nieuwe technologieën en trends. Moedig hen aan om te reflecteren over innovaties die ze als nuttig beschouwen voor hun toekomstig werk en over aspecten van paardenhouderij die verdere innovatie nodig hebben. Op die manier ontwikkelen leerlingen niet alleen inzicht in de technologische vooruitgangen binnen de sector, maar ook een kritische houding tegenover hoe innovaties werk, ethiek en duurzaamheid van paardenhouderij kunnen beïnvloeden.

4.8 Disciplines (keuzerubriek)

LPD K 1 De leerlingen trainen en begeleiden recreatieve of competitieve ruiters rekening houdend met de discipline om hen via aangepaste sporttechnische en -tactische trainingsopbouw te laten doorstromen naar een hoger niveau.

Wenk: Het is belangrijk om zowel de technische vaardigheden als het mentale en fysieke welzijn van de paarden te bevorderen en om trainingen aan te passen aan de individuele capaciteiten van het paard en de ruiter met oog voor een geleidelijke opbouw van de fysieke conditie, technische vaardigheid en samenwerking.

Wenk: Het is essentieel dat leerlingen communicatieve vaardigheden ontwikkelen om met ruiters van verschillende niveaus samen te werken. Dat veronderstelt geven van duidelijke en constructieve feedback, motiveren van ruiters en bevorderen van een positieve leeromgeving waarin zowel ruiter als paard zich kunnen ontwikkelen. Daarnaast is het van belang om ten allen tijde de welzijnsbehoeften van het paard in acht te nemen. Dat houdt in dat er aandacht is voor de juiste verzorging, het voorkomen van overbelasting en het herkennen van signalen van

stress of ongemak bij het paard.

Wenk: Je kan trainingstechnieken die het vertrouwen tussen paard en ruiter versterken integreren en werken aan de mentale stabiliteit van zowel het paard als de ruiter.

Wenk: Het aansteken van de passie voor de sport, het bevorderen van respect voor het paard en het aanleren van ethische en verantwoorde trainingsmethoden behoren ook tot de belangrijke aspecten van het trainersvak.
Ook het blijven ontwikkelen van de eigen kennis over nieuwe trainingsmethoden, paardensporttechnieken en welzijnsrichtlijnen is cruciaal om altijd up-to-date te blijven en kwaliteit te leveren als trainer (cf. LPD 29).

LPD K 2 De leerlingen verbeteren hun eigen rijvaardigheid.

Wenk: Je kan leerlingen hun rijvaardigheid op een gestructureerde en verantwoorde manier leren verbeteren door middel van regelmatige oefeningen, reflectie en feedback. Je kan starten met het ontwikkelen van een solide basis van rijtechnieken zoals zit, stuur- en beenhulpen, balans en coördinatie. Het is belangrijk om leerlingen bewust te maken van de juiste houding in het zadel en van het effect van hun bewegingen op het paard zodat ze efficiënt en soepel kunnen rijden.

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om tijdens de training hun rijstijl voortdurend te evalueren en aan te passen. Dat kan door hen opdrachten te laten uitvoeren die gericht zijn op het verbeteren van specifieke aspecten van hun rijvaardigheid, zoals het rijden van overgangen, het rijden op verschillende gangen en het verbeteren van de precisie van hun hulpen. Je kan video-opnames en observaties gebruiken om hen visueel inzicht te geven in hun vooruitgang en aandachtspunten.

Wenk: Je kan leerlingen aanmoedigen om te reflecteren op hun prestaties na elke les, waarbij ze zowel successen als gebieden voor verbetering bespreken. Je kan leerlingen de tools geven om zelfkritisch te zijn, maar ook om de voortgang te erkennen. Het ontwikkelen van mentale veerkracht en concentratie is essentieel, omdat rijvaardigheid niet alleen fysiek maar ook mentaal veeleisend is.

Wenk: Het is belangrijk om leerlingen te laten ervaren hoe ze hun rijvaardigheid kunnen aanpassen aan het paard waarmee ze werken. Je kan leerlingen leren de lichaamstaal van het paard te lezen en daarop hun rijhulpen af te stemmen, wat de samenwerking tussen ruiter en paard bevordert.

LPD K 3 De leerlingen organiseren een hippisch evenement.

Wenk: Het is belangrijk om leerlingen de verschillende aspecten van het organiseren van een hippisch evenement, van de planning tot de uitvoering, aan te leren waarbij zowel praktische als organisatorische vaardigheden centraal staan. Je kan beginnen vanuit de verschillende soorten hippische evenementen (bv. dressuur, springen, westernrijden ...) en de specifieke vereisten voor elk type evenement. Dat omvat het bepalen van de locatie, het opstellen van een programma en het organiseren van de benodigde faciliteiten zoals rijbanen, stallen en parkeerruimtes.

Wenk: Je kan de leerlingen een gedetailleerd evenementplan laten opstellen inclusief

tijdschema's, taakverdeling, budgettering en middelenbeheer. Je kan ze leren om rollen toe te wijzen aan vrijwilligers en medewerkers (juryleden, opwarmingscoaches, paardenverzorgers ...). Het is cruciaal dat ze begrijpen hoe ze belangrijke vergunningen en verzekeringen kunnen regelen en welke regels, veiligheidsvoorschriften (met betrekking tot dierenwelzijn) en veiligheidsmaatregelen voor deelnemers en publiek ze moeten volgen.

Wenk: Je kan leerlingen de praktische kant van het evenement laten ervaren zoals het inrichten van de locatie, het opbouwen van het parcours, het registreren van deelnemers, het zorgen voor een goede communicatie met alle betrokkenen en het monitoren van de voortgang tijdens het evenement. Dat omvat ook het plannen van de logistiek voor het vervoer van paarden, het verzorgen van de paarden tijdens het evenement en het aanbieden van voorzieningen voor de deelnemers (catering, sanitaire voorzieningen ...).

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om na het evenement te reflecteren op de uitvoering, successen te vieren en verbeterpunten te identificeren voor toekomstige evenementen. Dat helpt hen bij het ontwikkelen van organisatorische vaardigheden en het vermogen om in teamverband te werken, wat essentieel is voor het succesvol organiseren van hippische evenementen.

5 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. Specifieke benodigde infrastructuur of uitrusting hoeft niet noodzakelijk beschikbaar te zijn op de school. Beschikbaarheid op de werkplek of een andere externe locatie kan volstaan. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

De technische voorschriften inzake arbeidsveiligheid van de Codex over het welzijn op het werk en aanvullend ook het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming (ARAB), het Algemeen Reglement op Elektrische Installaties (AREI) en het Vlaams Reglement betreffende de Milieuvergunning (VLAREM) zijn van toepassing.

De rubrieken 'Infrastructuur' en 'Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen' beschrijven de minimale materiële vereisten in algemene zin. Verdere materiële vereisten voor het realiseren van de labovaardigheden worden in de context van de school nog geconcretiseerd op basis van pedagogisch-didactische keuzes waaronder de geselecteerde proeven, de gebruikte stoffen en de aanwezige (basis)uitrusting.

De zorg van de school voor een veilige, gezonde en milieubewuste leef- en leeromgeving vormen een uitgangspunt. De zorg voor veiligheid en milieuzorg op school wordt geconcretiseerd in adviezen vanuit wettelijke regelgeving rond welzijn en milieu in de uitgave 'Chemicaliën op school' (COS) van de Koninklijke Vlaamse Chemische Vereniging (KVCV). De COS-brochure vormt dan ook de leidraad inzake veiligheidsonderwijs voor leerlingen, de aankoop, opslag en het gebruik van chemicaliën, het milieuvriendelijk en veilig afvalbeheer, de inrichting van wetenschapslokalen en de organisatie van praktijklessen. Er werd rekening gehouden met de pedagogisch-didactische aspecten van de

wetenschappelijke vakken in het secundair onderwijs en met het onderwijsniveau, de studierichtingen, de leerdoelen en de vaardigheidsverschillen tussen leraren en leerlingen.

Risicoanalyses voor chemicaliën en voor infrastructuur

Om leerlingen veilig te laten omgaan met chemicaliën en daarbij de nodige preventiemaatregelen te voorzien, wordt er binnen de lessen eerst de COS-brochure geraadpleegd en indien nodig een risicoanalyse uitgevoerd. Als hulpmiddel voor het opstellen van de risicoanalyse ontwikkelde de COS-werkgroep een module gekoppeld aan de DBGS (Databank Gevaarlijke Stoffen).

Ook de veiligheid van wetenschaps- en praktijklokalen is essentieel: de bouwstenen van een veilige infrastructuur worden steeds getoetst aan de pedagogisch-didactische praktijk. Ook hiervoor is een hulpmiddel voor risicoanalyse ter beschikking.

De nodige informatie is terug te vinden op de PRO.website onder de rubriek '[Veiligheid, milieu en leerplanrealisatie](#)'.

5.1 Infrastructuur

Om kennis en vaardigheden geïntegreerd aan te reiken en het procesmatig werken te versterken is een goed uitgerust competentiecentrum noodzakelijk waarbij de ruimte voor het aanleren van vaardigheden en het instructielokaal één geheel vormen of dicht bij elkaar gelegen zijn.

Een instructie- en leslokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

Werkzone

Met toegang tot:

- hippische accommodatie zoals stallen, rijbaan, stapmolen, poetsplaats, zadelkamer, piste, weide
- paarden,
- bergruimte voor gereedschappen, voorzien voor het stapelen van materialen en het bergen van zwaar materieel.

Kleedruimte

Een gescheiden kleedruimte met wasgelegenheid voor de leerlingen en voor de leraren.

5.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen

- Paarden: volgens de gekozen context en doel
- Huisvesting: paardenboxen met de nodige voorzieningen zoals voer, drinkbakken, strooisel
- Gereedschappen zoals kruiwagen, hak, hark, schop, spade, schop, schop, riek
- Machines zoals trekker, scheermachine

- Materialen zoals paardenvoeders, strooiselmateriaal, reinigingsmateriaal en -producten, ontsmettingsmateriaal en -producten, herstellings- en onderhoudsmateriaal
- Springmateriaal zoals standers, balken, lepels, hindernisnummering, waterbak
- Rijbaanmateriaal zoals rijbaanletters, spiegels, pistesleep
- Preventiemateriaal zoals handschoenen, veiligheidsbril, werkkledij, oorbeschermers, werkschoenen of -laarzen, ruiterpel, bodyprotector

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.

5.3 Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over onderstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

Persoonlijke en collectieve beschermingsmiddelen (handschoenen, ruiterpel of veiligheidshelm, bodyprotector, oorbeschermers, stofmasker, veiligheidsbril, veiligheidsschoenen, werkkledij, geschikte rijkledij, ...) in functie van het gebruik van arbeidsmiddelen, conform de voorschriften.

Daarnaast dienen leerlingen te beschikken over een eigen zadel, zweep, bandage en poetsmateriaal voor het paard.

6 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	

Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

7 Concordantie

7.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties (BK) realiseren.

Leerplandoel	Doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties
1+	-
2+	-
3	BK 1
4	BK 9; BK e8; BK g
5	BK 2

6	BK 4
7	BK 17; BK 19; BK e6; BK e12
8	BK e10
9	BK 19; BK e12
10	BK 18; BK e11
11	BK 15; BK e3
12	BK 20; BK e9
13	BK 21
14	BK e1; BK e2; BK e5
15	BK 10
16	BK 11
17	BK 7; BK d; BK e4
18	BK 8
19	BK 8; BK d; BK e7
20	BK 22
21	BK 3; BK g
22	BK 14; BK a1; BK a2; BK g
23	BK 12
24	BK 16
25	BK 4; BK 6; BK b
26	BK f
27	BK 13
28	BK 22; BK g
29	BK 5; BK c
K1	-
K2	-
K3	-

7.2 Doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties

1. De leerlingen werken in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures).
2. De leerlingen handelen kwaliteitsbewust.
3. De leerlingen handelen economisch en duurzaam.
4. De leerlingen handelen veilig, ergonomisch en hygiënisch.

5. De leerlingen bouwen de eigen deskundigheid op.
6. De leerlingen passen richtlijnen betreffende de bedrijfshygiëne toe.
7. De leerlingen gebruiken machines en materiaal veilig en duurzaam.
8. De leerlingen controleren machines en materiaal en voeren preventief en correctief basisonderhoud uit.
9. De leerlingen handelen diervriendelijk.
10. De leerlingen onderhouden een weide duurzaam.
11. De leerlingen doen aan graswinning.
12. De leerlingen volgen de voorraad op.
13. De leerlingen selecteren paarden en materiaal in functie van specifieke activiteiten en doelstellingen.
14. De leerlingen voeren de hippische administratie uit conform de wetgeving.
15. De leerlingen identificeren het verloop van bronst, bevruchting, dracht en het geboorteprocés en het zoog- en speenproces.
16. De leerlingen voorzien en onderhouden een diervriendelijke huisvesting en infrastructuur voor paarden rekening houdend met de nood aan beweging, sociaal contact, gezondheid en prestaties.
17. De leerlingen verzorgen paarden.
18. De leerlingen voederen paarden.
19. De leerlingen melden problemen over de algemene gezondheid van de paarden, stellen mogelijke oplossingen voor en voeren preventieve en curatieve maatregelen uit.
20. De leerlingen leren paarden de dagelijkse handelingen aan en oefenen frequent.
21. De leerlingen geven paarden voldoende beweging en vrije uitloop.
22. De leerlingen plannen en ondersteunen het transport van paarden.

Aanvullende onderliggende kennis

De opgenomen kennis staat steeds in functie van de specifieke vorming van deze studierichting.

- a. Administratie:
  1. Identificatie en registratie van paarden
  2. Vaccinatie
- b. Bestrijding van ongedierte, ziekte- en plaagbestrijding
- c. Innovaties in het vakgebied
- d. Machines en materiaal: werking, gebruik en onderhoud
- e. Paarden
  1. Anatomie en fysiologie
  2. Exterieur en raskenmerken
  3. Fokkerij en voortplanting
  4. Hippisch materiaal
  5. Hippologie
  6. (Hoef)verzorging
  7. Huisvesting en infrastructuur
  8. Paardenwelzijn
  9. Psychologie
  10. Toilettage
  11. Voeding, voedergewassen, giftige planten
  12. Ziekte, EHBO en geneesmiddelen
- f. Richtlijnen voor het sorteren van (dierlijk) afval
- g. Sectorspecifieke regelgeving en reglementering over dierenwelzijn, transport van paarden, aan- en verkoop van paarden, voedselveiligheid, milieureglementering

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	4
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Beginsituatie	7
2.2	Plaats in de lessentabel.....	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	7
3.1	Paardenhouder en het vormingsconcept	7
3.2	Krachtlijnen	8
3.3	Opbouw.....	8
3.4	Beginsituatie	9
3.5	Aandachtspunten.....	9
3.6	Leerplanpagina.....	10
4	Leerplandoelen	11
4.1	Zinrijk en geïnspireerd	11
4.2	Basiscompetenties in Paardenhouder	12
4.3	Hippologie	13
4.4	Weidebeheer en graslandwinning	17
4.5	Mechanisatie en techniek	18
4.6	Bedrijfsmanagement.....	20
4.7	Innovaties in Paardenhouderij	25
4.8	Disciplines (keuzerubriek)	25
5	Basisuitrusting	27
5.1	Infrastructuur	28
5.2	Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen.....	28
5.3	Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken	29
6	Glossarium	29
7	Concordantie	30
7.1	Concordantietabel.....	30

7.2 Doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties 31